

General-major
MIRKO TOMIĆ

Samozaštita kao značajan činilac borbe protiv propagandno — psihološkog uticaja neprijatelja u oružanim snagama

Već mnogo puta je rečeno da je osnovni zadatak samozaštite u oružanim snagama u tome da svim svojim funkcijama obezbedi njihove pripadnike i vojne kolektive od svih vidova neprijateljskog delovanja: obaveštajnog, diverzantsko-terorističkog, političko-subverzivnog, propagandno-psihološkog i dr., jer sve ove aktivnosti — po svom krajnjem cilju i efektima — čine jedinstvenu celinu i fenomen, u kojem se pojedini oblici, vidovi i sredstva međusobno prepliću, nadopunjavaju, pa i zamenjuju. Tako se npr. obaveštajnim delovanjem obezbeđuju podaci za sve druge mere i aktivnosti neprijatelja, a diverzantskim i sličnim akcijama postižu i odgovarajući propagandno-psihološki efekti. Otuda se i ne može govoriti o apsolutno većem ili manjem značaju (odnosno opasnostima) bilo kojeg vida ugrožavanja tekovina našeg društva ili pojedinih vitalnih vrednosti u OS, a to znači ni o većem ili manjem značaju borbe protiv pojedinih oblika delovanja neprijatelja. Stepen pomenute opasnosti i značaja borbe protiv nje uvek je određen konkretnim okolnostima datog trenutka i određene društvene sredine, odnosno osetljivošću konkretne sredine na određeni vid i sadržaj neprijateljske akcije. Ovde bi se mogla parafrazirati poznata Lenjinova misao o stepenu opasnosti od različitih vrsta nacionalizma; najopasniji je onaj — kaže Lenjin — protiv kojeg se ne borimo. Slično se može reći i za pojedine vidove neprijateljskog delovanja: najopasniji je onaj prema kojem popusti naša budnost i angažovanje.

U tom kontekstu treba razmatrati i sve aspekte borbe protiv propagandno-psiholoških uticaja neprijatelja. Kao što je već nagla-

šeno, oni čine sastavni deo ukupne neprijateljske aktivnosti, te ih jedino u tim okvirima treba i analizirati. Međutim, kada je posebno reč o specifičnostima borbe na ovom »sektoru«, treba imati u vidu dve okolnosti: a) stalno povećavanje obima, intenziteta i mogućnosti propagande¹ kao oblika i sredstva klasne borbe, i b) izuzetno veliku zavisnost drugih vidova delovanja od rezultata prethodnog idejno-političkog i propagandnog uticaja.

Ne treba posebno dokazivati činjenicu da su se u poslednjim decenijama neprekidno i ubrzano povećavali obim, intenzitet i mogućnosti propagande, kako unutar pojedinih društava, tako i u međunarodnim razmerama. Opšte ocene u tom smislu postoje i dosta su poznate. Podsetićemo samo na nekoliko činjenica.

1. — Ubrzanu integraciju i sve veću povezanost savremenog sveta i — s tim u vezi — sve masovnije i intenzivnije neposredno kontaktiranje stotina miliona ljudi na svim kontinentima. Izolovanost pojedinih država i društava od ostalog sveta praktično je više nezamisliva, čak i tamo gde se pokušava ostvariti administrativnim, represivnim i drugim merama.

2. — Grandiozan razvoj sredstava masovnog komuniciranja (štampe, radija, televizije, filma, muzike i dr.).

3. — Opšti porast obrazovnog, kulturnog i političkog nivoa ogromnog broja ljudi, i sve veći značaj njihovog svesnog angažovanja i uticaja u svim oblastima života, posebno politici, ekonomici i kulturi (javno mnjenje).

Prirodno, opštoj tendenciji sve masovnijeg i intenzivnijeg propagandnog delovanja bila je izložena i naša zemlja. Kao što je poznato, ona je u celom posleratnom periodu bila objekt stalnih ideoloških, političkih i propagandnih pritisaka i uticaja, a oni su, po pravilu, bili najtešnje povezani sa unutrašnjom klasnom i političkom borbom i revolucionarnim kretanjima. Dok su neki drugi oblici neprijateljskog delovanja prema nama povremeno slabili ili potpuno izostajali (npr. diverzantske akcije), propagandni front je bio stalno otvoren. Sve okolnosti idu u prilog pretpostavci da će on i ubuduće biti sve aktivniji, pa time i borba na njemu za nas sve značajnija.

Zbog svog značaja i uloge u očuvanju dosadašnjih tekovina revolucije i socijalističkog razvoja, i kao oslonac daljih revolucionarnih kretanja u našoj zemlji, među glavnim objektima neprijateljskog političko-propagandnog delovanja u centru pažnje bile su i naše

¹ Iako izraz »propaganda« ne iscrpljuje do kraja sadržinu svega što se obično podrazumeva terminom »propagandno-psihološke aktivnosti«, on najadekvatnije izražava najveći deo tih aktivnosti i njihovu suštinu, pa ćemo ga koristiti u daljem tekstu umesto termina »propagandno-psihološka dejstva«.

oružane snage. Opšti cilj delovanja neprijatelja bio je i ostao: kompromitovanje oružanih snaga i slabljenje njihove povezanosti sa društvom u celini, a sa druge strane — njihovo unutrašnje slabljenje po svim linijama, posebno podrivanje njihovog političkog jedinstva.

Što se tiče međusobnog odnosa propagande i drugih vidova neprijateljskog delovanja, već je istaknuto da su ovi u velikoj meri zavisni od propagandnog, odnosno idejnog i političkog uticaja i prodora u određenu sredinu. Drugim rečima, propaganda je često »predhodnica«, koja priprema teren za druge vidove delovanja. Pod uticajima propagande ljudi se čine, u najmanju ruku, pasivnim u odnosu na druge neprijateljske aktivnosti, a u slučajevima ozbiljnijeg i uspešnijeg ideološko-političkog (propagandnog) prodora neprijatelja moguće je čak i angažovati pojedince kao aktivne nosioce obaveštajnih, diverzantskih, političko-subverzivnih i sličnih aktivnosti. Doduše, za ove aktivnosti se pojedinci mogu angažovati i na drugoj osnovi: novcem, obećanjima, učenama, korišćenjem posebnih ličnih motiva i interesa, ali su, ipak, najsigurniji oni koji to čine iz ubeđenja, tj. koje neprijatelj uspe da pridobije za svoju ideologiju i politiku. Upravo zbog toga *uspešna borba protiv idejnih, političkih i psiholoških uticaja neprijatelja znači istovremeno i bitnu pretpostavku za uspeh u borbi protiv drugih vidova i oblika neprijateljskih akcija.*

Postoje, međutim, i određene specifičnosti propagandnog delovanja. Za razliku od većine drugih vidova aktivnosti neprijatelja, kojima se ugrožavaju, uglavnom, materijalne vrednosti: vojni i drugi objekti, naoružanje, dokumenti, životi ljudi i sl., propagandom se napadaju i ugrožavaju, prevashodno, svest i moral ljudi, njihovi međusobni odnosi, stavovi, idejna i politička opredeljenja. S obzirom na tu okolnost, bitno je drukčija i složenija i samozaštita od propagandno-psihološkog delovanja neprijatelja. Za zaštitu od obaveštajnog, diverzantskog i sličnog delovanja primarne su, naime, uspešno organizovane i sprovedene tehničke, organizacione i administrativne mere i postupci, kao i akcije fizičkog obezbeđenja, što sve u zaštiti od propagandnog delovanja ima, najčešće, pomoćnu ulogu i vrednost.

Drugo, izuzev propagande svi drugi oblici neprijateljskog delovanja su, po pravilu, ilegalni — i u fazi pripreme i u fazi izvršenja. Zbog toga su, najčešće, ograničeni na manji broj ljudi i objekata. Propaganda, međutim, posebno kada se realizuje sredstvima masovnog komuniciranja (radio, štampa i sl.) istovremeno se usmerava na veliki broj građana, odnosno pripadnika oružanih snaga. U nekim suptilnijim vidovima i oblastima (nauka, umetnost, zabava, moda) ona se realizuje čak i legalno, što takođe bitno usložava borbu protiv nje.

Treba podsetiti i na činjenicu da postoji određena razlika između onoga što se, po našim pozitivnim zakonskim propisima, kvalifikuje kao krivično delo neprijateljske propagande i onoga što pod tim pojmom podrazumevamo u njegovom širem značenju u našoj političkoj praksi: ideje, stavove i ponašanja koja nisu u skladu sa našom ideologijom (marksizmom) i programom i politikom SKJ u svim oblastima društvenog života i razvoja. To takođe čini borbu protiv neprijateljske propagande težom i složenijom i ograničava domet administrativnih i sličnih mera.

Najzad, za razliku od propagande, kod svih drugih vidova ugrožavanja društvenih vrednosti znatno je lakše kvalifikovati i razlikovati šta jeste, a šta nije takvo ugrožavanje. Zbog toga je ljude relativno lakše i obučiti za borbu protiv tih vidova ugrožavanja. Kod propagande je, međutim, problem znatno složeniji. Nije lako i jednostavno razlikovati uvek, na primer, opravdanu, dobronamernu i konstruktivnu kritiku od kritizerstva i zlonamernog kritikovanja sa tuđih pozicija, jer je za takvo razlikovanje neophodan i određeni nivo političkih znanja, koja se stalno moraju proširivati, obnavljati i aktualizirati.

O sadržaju i težištu samozaštite u odnosu na neprijateljsku propagandu

Kada govorimo o ciljevima i zadacima u borbi protiv neprijateljske propagande prema OS, ne činimo to uvek na isti način. Govorimo da neprijateljsku propagandu treba »sprečiti« i »onemogućiti«, da pripadnike OS treba »zaštititi«, da neprijateljskoj propagandi treba »parirati« i sl. Nije u pitanju samo veća ili manja preciznost i adekvatnost ovih termina u leksičkom smislu. Bitna je njihova sadržina i sve ono što iz njih proizilazi u pogledu naše osnovne orijentacije u toj borbi.

Treba odmah reći da borba protiv neprijateljske propagande — po svom sadržaju i merama koje obuhvata — mora da bude kompleksna. Od nje se zahteva, pre svega, da sprečava i onemogućava unutrašnjeg i spoljnog neprijatelja da vodi svoju propagandu, ali to prethodno moramo otkriti. Dalje, ona podrazumeva i preduzimanje onih mera kojima se sprečavaju i ograničavaju tokovi i širenje neprijateljskih poruka različite vrste (svi oblici pisane i slične propagande, filmovi, fotografije i td.). Kada su u pitanju OS, onda to podrazumeva i odgovarajuća ograničenja u cirkulaciji takvih materijala prema jedinicama, zatim poseban režim kontaktiranja pripadnika OS sa strancima i dr. Sve ove mere, objektivno, znače i zaštitu pripadnika OS

od neprijateljske propagande, ali same, ipak, nisu dovoljne. Treba, naime, imati u vidu da nema potpune zaštite od stranih uticaja, jer gotovo svako jugoslovensko domaćinstvo ima radio-prijemnik i objektivno može slušati svaku inostranu radio-stanicu, a godišnje se uveze oko 10—15 miliona primeraka novina i časopisa, koje jugoslovenski građani mogu slobodno da kupuju. Konačno, nije bez značaja i podatak da kroz Jugoslaviju godišnje prođe više stranaca nego što ona ima stanovnika, te da nekoliko miliona Jugoslovena svake godine ode na put u inostranstvo, a skoro milion se nalazi na radu u drugim zemljama.

Kada se sve ovo ima u vidu, nije teško definisati i osnovni pravac naše borbe protiv neprijateljske propagande: učiniti sve da joj se naši radni ljudi i građani, a u oružanim snagama svi njihovi pripadnici, svesno i aktivno suprotstavljaju u svim situacijama i okolnostima. Time smo došli i do osnovnog smisla i sadržaja samozaštite u odnosu na neprijateljsku propagandu, a on se sastoji u *osposobljavanju svakog pripadnika OS, svih vojnih kolektiva i OS u celini da sami vode aktivnu borbu protiv neprijateljske propagande i sprečavaju njen uticaj u sopstvenim redovima.*

Ako je suština samozaštite, kao društvenog odnosa, u tome da nosioci borbe protiv bilo kojeg vida ugrožavanja društvenih vrednosti budu *sami radni ljudi*, odnosno pripadnici OS, onda u slučaju borbe protiv neprijateljske propagande taj princip dolazi najjasnije do izražaja. Ili, još tačnije: to je jedini način da se protiv ovog vida neprijateljskog delovanja vodi uspešna borba.

Odmah se nameće pitanje: šta je suština takve osposobljenosti i za koga možemo reći da je osposobljen za takvu borbu? Da bi neko bio sposoban da se suprotstavi neprijateljskoj propagandi, prvi uslov je da može da je *prepozna i identifikuje*. On mora znati šta je u konkretnom slučaju o kome govori neprijatelj naš stav i politika a šta nije, odnosno kakav su stav i ponašanje u određenoj situaciji u interesu daljeg socijalističkog razvoja zemlje ili date društvene sredine, a šta bi ugrozilo i ometalo takav razvoj. Drugim rečima, uslov pomenute sposobnosti nije tzv. »politički refleks«, nego sasvim *određeno političko znanje*, politička svest i spremnost da se određena politika sprovodi u praksi. Ako se uz to znaju i forme neprijateljske propagande, borba može da bude još efikasnija, ali je poznavanje formi, ipak, sekundarno. Neprijateljsku propagandu ne prepoznajemo po formi, već po sadržini.

Glavni sadržaj samozaštite kao osnove naše borbe protiv uticaja neprijateljske propagande, odnosno glavni pravac našeg delovanja u toj borbi jeste, prema tome, *stalno podizanje političke svesti pripad-*

nika OS o osnovnim društvenim i armijskim vrednostima, i o našoj politici i pravcima društvenog razvoja u svim važnijim oblastima života. Time se, ujedno, ljudi osposobljavaju i da prepoznaju neprijateljsku propagandu i da joj se aktivno suprotstave, tj. da budu stvarni nosioci samozaštite u ovoj oblasti.

Neke bitne pretpostavke uspešne borbe protiv neprijateljskih propagandnih uticaja u oružanim snagama

Pošto je neprijateljska propaganda usmerena, prevashodno, na svest pripadnika OS i njihov odnos prema bitnim društvenim vrednostima, borba protiv nje može biti uspešna jedino ako što konkretnije i svestranije delujemo i utičemo na svest naših ljudi i njihov odnos prema određenim društvenim i armijskim vrednostima. Pri tome se mora imati u vidu činjenica da na svest ljudi i njihov odnos prema konkretnim vrednostima koje napada neprijateljska propaganda deluje više činilaca.

Marksistička nauka je već davno utvrdila da se društvena svest ljudi formira, pre svega, na temelju društvene stvarnosti i prakse, a tek zatim pod uticajem spolja unetih ideja, obrazovanja, propagandom i uopšte verbalnim putem. Svoj stav prema politici i ideologiji SKJ pripadnici oružanih snaga, kao uostalom i drugi građani, formiraju, znači, pre svega, na osnovu konkretne društvene i armijske stvarnosti i prakse. Tako, na primer, svoje pozitivno ili negativno mišljenje o našoj politici u oblasti međunacionalnih odnosa, životnog standarda i sl. ili u pogledu položaja vojnika i starešina u OS, odnosa u Armiji i dr. — ljudi formiraju ne samo na osnovu toga kakvu politiku proklamujemo, već, pre svega, *kako je u praksi sprovodimo i kakve praktične rezultate postižemo*. Iz toga sledi da je naše najjače oružje u borbi protiv neprijateljske propagande — naša stvarnost i praksa. Tu istinu potvrđuju i naša iskustva iz NOR i posleratnog perioda. Poznato je, na primer, da su u toku rata okupator i domaći izdajnici širili najraznovrsnije laži i klevete o karakteru i ciljevima naše borbe, o našoj vojsci i odnosima u njoj, a posebno o Partiji kao rukovodećoj snazi pokreta. Mi smo, naravno, objašnjavali narodu prave ciljeve borbe i razvijali sopstveni političko-propagandni uticaj, ali je naš najjači argument bila naša praksa: naš odnos prema narodu i njegovoj imovini, naši odnosi unutar jedinica NOVJ, praktične mere organa nove narodne vlasti itd. To isto možemo reći i za ceo posleratni period; glavni razlog neuspeha stalne propagande protiv nas sa Zapada i Istoka bio je u tome što ju je demantovala naša praksa.

Ovim isticanjem značaja i uticaja stvarnosti i prakse na svest ljudi i njihove stavove ne umanjuje se potreba njihovog naučnog, teorijskog i idejnog objašnjavanja i propagiranja sopstvene politike. Naučno i idejno-političko osvetljavanje društvene stvarnosti i prakse utoliko je neophodnije ukoliko su stvarnost i praksa složenije i sa više protivrečnosti, i ukoliko su manje mogućnosti njihovog sporazumevanja prostim opažanjem spoljnih manifestacija, ličnim iskustvom i empirijom. Ta zakonitost poznata je, naravno, i našim neprijateljima. Upravo zbog toga oni svoju propagandu i usmeravaju na one teme i ona pitanja društvenog i armijskog života u kojima su manje mogućnosti proveravanja istinitosti njihovih tvrdnji, parola i teza i upoređivanja sa stvarnim stanjem, odnosno na ona područja društvenog i armijskog života u kojima postoje određene protivurečnosti i problemi, posebno tamo gde ne ostvarujemo dosledno utvrđene stavove i gde — zbog promašaja, grešaka i subjektivnih slabosti — nastaju određene teškoće i nezadovoljstva. To se podjednako odnosi i na društvo u celini i na oružane snage posebno. Drugim rečima, ne smemo dozvoliti da naše sopstvene slabosti i greške podstiču formiranje negativnog odnosa pojedinaca i kolektiva prema određenim vrednostima društva i OS, niti takvom praksom davati povode i argumente neprijateljskoj propagandi.

Imajući u vidu dosadašnja iskustva, mogu se posebno izdvojiti neke oblasti armijskog života u kojima je dobro stanje bitna pretpostavka onemogućavanja uticaja neprijateljske propagande (i obratno).

Pre svega, to je sfera međunacionalnih odnosa unutar pojedinih jedinica i oružanih snaga u celini. Bilo kakav oblik neravnopravnog tretiranja vojnika ili starešina po osnovi njihove nacionalne pripadnosti, diskriminacija ili privilegija već sam po sebi podriva jedinstvo svakog vojnog kolektiva i stvara plodno tlo za neprijateljsko delovanje. Zato je dosledno sprovođenje politike SKJ u ovom domenu, a posebno konkretnih stavova i normativnih rešenja, jedna od najvažnijih brana protiv one neprijateljske propagande koja je usmerena na izazivanje nacionalizma i šovinizma.

Od ne manjeg značaja je i borba za poštivanje zakonitosti i doslednu primenu propisa u pogledu prava i obaveza vojnika i starešina u toku njihove službe u oružanim snagama. Ne treba posebno objašnjavati kakvu štetu nanose postupci kojima se krše prava ili omogućava izbegavanje obaveza po bilo kom osnovu (intervencije, protekcija, razne privilegije i sl.) i kako to može koristiti propaganda neprijatelja. U vezi s tim je i kompleks zadataka i obaveza u pogledu brige za vojnike i potčinjene, razvijanje odgovornosti starešina

i komandi za poboljšanje uslova njihovog života i rada, smeštaj, ishranu, zdravlje i dr. sve do bezbednosti života. Odsustvo takve brige i odgovornosti, naročito kada se manifestuje u češćim ili krupnijim propustima sa težim posledicama, podriiva poverenje i izaziva opravdano nezadovoljstvo ljudi, a ponekad stvara i pogodan »teren« za neprijateljsko delovanje.

Uopšte uzev, celokupna sfera unutrašnjih odnosa i rukovođenja u oružanim snagama je veoma značajna sa stanovišta učvršćenja moralno-političkog jedinstva vojnih kolektiva. Ti odnosi, u svim svojim elementima, i način rukovođenja moraju biti takvi da se uvek može povući jasna granica između opravdane kritike i tendencioznog kritiziranja, između grešaka i propusta konkretnih pojedinaca i opšte prakse i politike izgradnje oružanih snaga.

O ulozi i zadacima faktora samozaštite u oružanim snagama u borbi protiv neprijateljske propagande

Već je rečeno da se uspešna borba protiv neprijateljske propagande može voditi samo ako njeni aktivni nosioci budu svi pripadnici OS, odnosno svi subjekti političkog života i vojnog rukovođenja. Zato ćemo razmotriti ulogu svakog od njih.

Pripadnici oružanih snaga (JNA), kao pojedinci, jesu najvažniji i najbrojniji nosioci ove borbe. U principu, njihova uloga je ista kao i uloga radnih ljudi i građana u društvenoj samozaštiti uopšte. O tome se u zaključcima XIII sednice Predsedništva CK SKJ kaže: »Radni ljudi i građani su osnovni nosioci svih mera i aktivnosti u društvenoj samozaštiti, i zavisno od njihovog neposrednog angažovanja na zaštiti društva teče i jača proces podrštavanja funkcije bezbednosti«.

Kada se opredeljujemo za takvu ulogu pripadnika OS, imamo u vidu ne samo činjenicu da se ta borba ne može drukčije efikasno ni da vodi, već i saznanje da svi pripadnici OS *imaju interes* da se angažuju u njoj, odnosno da brane sopstveni idejni i moralni integritet i moralno-političko jedinstvo svog kolektiva. Istovremeno, polazimo od ocene da su oni *sposobni* da vode tu borbu, odnosno da ih možemo za nju osposobljavati. Sledeća pretpostavka je da ih u tu borbu *na adekvatan način uključimo*, da oni budu *stavljeni u poziciju da je mogu voditi i da u toj borbi budu organizovani*. Ovo poslednje je, svakako, jedno od ključnih pitanja samozaštite uopšte, kao kvalitativno novog odnosa u rešavanju problema bezbednosti u društvu, pa i u oružanim snagama.

Prema tome, jedno od osnovnih pitanja na koje treba odgovoriti glasi: šta može biti suštinski novo u poziciji pripadnika oružanih

snaga u borbi protiv svih vidova neprijateljskog delovanja, pa i protiv propagande? Da li se opredeljavanjem za samozaštitu, istovremeno, opredeljujemo i za nešto bitno novo u načinu uključivanja pripadnika OS u tu borbu?

Pre svega, smatram da ulogu pripadnika OS ne možemo svoditi na njihovo angažovanje kao saradnika specijaliziranih organa i službi (bezbednosnih, političkih ili bilo kojih drugih). To, čak, nije ni najvažnije, a često je drugostepeno. Sigurno je da svaki vojnik ili starešina treba da zna ulogu ovih organa i da i njima iznosi svoja zapažanja i predloge kada oceni da je potrebno njihovo angažovanje. To se činilo i u dosadašnjoj praksi. Međutim, ako bi se pripadnici OS usmeravali pre svega na to da se masovno angažuju u otkrivanju i prijavljivanju negativnih i politički neprihvatljivih stavova i ponašanja, to ne bi dalo odgovarajuće rezultate, a samo po sebi unosilo bi negativne elemente u međusobne odnose i vodilo njihovoj deformaciji.

Prirodno, od svakog pripadnika OS moramo zahtevati da se striktno pridržava utvrđenih obaveza i prava kojima se regulišu, npr., kontakti sa strancima, postupak sa propagandnim materijalom neprijateljske sadržine i porekla itd. I to spada u ukupan sistem samozaštite.

Međutim, ono što je najvažnije kada se radi o ulazi pripadnika Armije kao pojedinaca, jeste njihovo *lično aktivno suprotstavljanje svakom negativnom, nama tuđem idejnom i političkom stavu i ponašanju*. Takvo suprotstavljanje, odnosno reagovanje odmah, na licu mesta, u situaciji gde se sretne takav stav — to je elementarni princip uspešne idejne i političke borbe. Insistiranje na ovoj vrsti angažovanja opravdanije je utoliko što se najveći broj takvih istupa ispoljava, uglavnom, u međusobnom usmenom komuniciranju, i što se u najvećem broju slučajeva radi o postupcima i ponašanjima koja su posledica niske i zaostale svesti, predrasuda, neobaveštenosti, trenutnog ličnog nezadovoljstva itd., a samo manjim delom direktnog propagandnog delovanja neprijatelja. Zbog toga, neposredno i argumentovano reagovanje na takve stavove ne samo da sprečava njihovo dalje širenje i negativan uticaj, nego pomaže i onome ko je ispoljio takav stav da ga promeni i prevaziđe.

Da bi se pripadnici JNA zaista tako i ponašali, moraju to osećati kao svoju obavezu i pravo. Svakog pojedinca treba učiniti *odgovornim* za zaštitu kolektiva od politički i moralno negativnih uticaja, bez obzira na njihove izvore. Međutim, da bi mogli snositi takvu odgovornost, oni moraju imati i odgovarajuća prava. Pre svega, pravo da budu obavešteni, a zatim i pravo da na odgovarajućim skupovima

(vojnog kolektiva, partijske, omladinske, sindikalne organizacije i dr.) iznose svoja mišljenja o svim pitanjima, uključujući i javno kvalifikovanje pojedinih stavova i ponašanja, pa i argumentovane primedbe i kritike na rad bilo kojeg organa. Značajna pretpostavka za takvo ponašanje i angažovanje je svakako u tome da u jedinici (ustanovi) vladaju takvi odnosi i atmosfera koji omogućavaju slobodno (moralno i odgovorno) diskutovanje i postavljanje pitanja u svakom društvenom ili armijskom problemu bez bojazni da će za neumesna pitanja ili eventualne pogrešne stavove odmah uslediti politička diskvalifikacija.

Uloga starešine jedinice, kao nosioca samozaštite u ovoj oblasti, proizilazi iz već navedene uloge svakog pripadnika OS, ali i iz njegove pozicije u armijskoj organizaciji, sistemu odnosa i rukovođenja. On je lično odgovoran, a i zainteresovan, za zaštitu jedinice od neprijateljskog, odnosno svakog negativnog propagandnog i idejno-političkog uticaja. Da bi to moglo uspešno da čini, on ima na raspolaganju različite mere i sredstva, a pre svega ovlašćenja koja su mu data armijskim propisima. Za njegovu ulogu u sistemu samozaštite, ipak, je najvažnije to da svoju aktivnost usmeri na mobilisanje cele jedinice u ovoj borbi, da vojnike (odnosno potčinjene) učini odgovornim za tu borbu, da ih odgovarajućim metodom rukovođenja stavi u poziciju da je mogu voditi, da ih za tu borbu organizuje i osposobljava.

Uloga komandi je, u principu, ista kao i uloga starešina-pojedinaca. Razlika je u tome što se na ovim stepenima rukovođenja (puk, brigada, divizija i dr.) pojavljuju, kao komandantovi stručni saradnici, pojedini specijalizovani organi. Kada je u pitanju borba protiv neprijateljske propagande, posebno su značajni organi bezbednosti i politički organi.

Organi bezbednosti, kao stručni organi komande (komandanta), najkvalifikovaniji su za otkrivanje i sprečavanje svih vidova ilegalnog neprijateljskog delovanja, uključujući i propagandno-psihološko. Specifičnost njihove uloge, kojom se oni uključuju u sistem samozaštite, jeste u tome što oni u svom radu mogu — u skladu sa propisima i ovlašćenjima — primenjivati i određene metode, sredstva i postupke kojima se najefikasnije otkrivaju i onemogućavaju ilegalni vidovi organizovanog delovanja neprijatelja. Za razvijanje samozaštite, odnosno za masovno uključivanje svih pripadnika OS u ovu borbu, posebno je važno da organi bezbednosti pružaju stručnu pomoć i odgovarajuće informacije celokupnom sastavu i svim ostalim nosiocima samozaštite. U meri u kojoj to čine efikasnije i politički mobilnije, smanjuje se i njihova uloga isključivih i glavnih organa za borbu protiv neprijateljskih propagandno-psiholoških akcija, ali im se zato

višestruko povećavaju mogućnosti za još potpunije angažovanje na onim zadacima koji zahtevaju stručni rad i posebne metode u otkrivanju kanala i nosilaca ilegalnog delovanja. U razvijenom sistemu samozaštite, tj. u uslovima kada se protiv neprijateljske propagande aktivno angažuju svi faktori društva i oružanih snaga, ovim organima je olakšano da identifikuju »tragove« neprijatelja.

Politički organi, kao stručni organi komandi, najkvalifikovaniji su i najpozvaniji da sistemom ideološko-političkog obrazovanja i vaspitanja, kao i informativno-propagandnom i kulturnom delatnošću neprekidno razvijaju političku i društvenu svest pripadnika JNA (OS), jer je to osnovna pretpostavka njihove sposobnosti da se odupru tuđim i neprijateljskim idejnim i propagandnim uticajima. Njihov je zadatak da u programiranju i realizaciji ovog rada obezbeđuju one njegove kvalitete koji će najviše doprineti osposobljavanju pripadnika OS da budu aktivni borci za ostvarivanje politike SKJ, što pretpostavlja i pružanje otpora svakoj aktivnosti koja je suprotna toj politici, pogotovo neprijateljskoj propagandi. Sa tog stanovišta, posebno je značajno da ovaj rad bude što konkretniji i aktuelniji, te da obuhvati i one sadržaje koji u pravom svetlu prikazuju naše protivnike, njihovu ideologiju i stvarne političke ciljeve prema našoj zemlji. Političko informisanje mora biti, takođe, blagovremeno i celovito, jer se time sprečava stihijno formiranje javnog mnjenja, i što je još značajnije onemogućava se neprijatelju da protura sopstvene interpretacije konkretnih događaja i problema pre nas.

Savez komunista je — po samoj prirodi svoje društvene uloge i načinu svog delovanja u društvu i oružanim snagama — glavni pokretač i vodeći idejni i politički faktor borbe protiv svih vidova ugrožavanja tekovina našeg revolucionarnog razvoja, a u tom sklopu i protiv neprijateljskih idejnih i političkih uticaja. Savladavanje i onemogućavanje takvih uticaja čini sastavni deo borbe SKJ za ostvarivanje sopstvenog programa u svakoj društvenoj sredini. Organizacije SKJ moraju, naime, stalno politički identifikovati i kvalifikovati sve antisocijalističke i antisamoupravne pojave, stavove i njihove nosioce, i voditi idejnu borbu protiv njih. U ostvarivanju te uloge komunisti, pojedinačno, treba da služe kao primer i da budu najdosledniji borci u sistemu samozaštite.

Od organizacija *Saveza socijalističke omladine i sindikalnih organizacija* u JNA zahteva se, pre svega, da neprekidno osposobljavaju sopstvene članove kao aktivne borce protiv neprijateljske propagande. One su i pogodan oblik za razmatranje konkretnih idejnih pojava u određenim sredinama, kao i uključivanje najvećeg broja vojnika i građanskih lica u takvu političku aktivnost.